

NOESIS

PUHETTA TEKSTEISTÄ

Menu☰

MEDIAKORTTI

KIRJOITTAJAT

POESIA

QSEARCH

HARRY SALMENNIEMEN VARJOTAJUNTA JA (VASEMMISTON) MELANKOLIA

JAAKKO VUORI

3.4.2023

*Tämä asiakirja on lähtöisin suoraan sydämen tarpeesta, kuolettavasti
haavoittuneesta sydämestä...*

Fjodor Dostojevski, Riivaajat

(Kuvat: Jaakko Vuori)

On olemassa miesflunssaa, mutta on olemassa myös miesmasennusta. Miesflunssasta kärsivä liioittelee oireitaan, kärsii dramaattisesti, mutta myös näyttää nauttivan kärsimyksestään ja sen esittämisestä. Samoin miesmasentunut katuu, hän tunnustaa, hän kärsii, mutta samalla nauttii suunnattoman kärsimyksensä esillepanosta. Kaunokirjallisuudessa esimerkiksi **Thomas Bernhard** ja **Michel Houellebecq** ovat jalostaneet miesmasennuksen kokonaiseksi kirjalliseksi tyyliksi.

Harry Salmenniemi liittyy uudella romaanillaan *Varjotajunta* kirjallisen miesmasennuksen perinteen jatkajaksi. Autofiktiiviselle romaanille antaa rakenteen sen päähenkilön käynti Helsingissä kahdessa haastattelussa. Päähenkilö "kirjailija Harry Salmenniemi" viettää aikaa kauppakeskus Triplassa, ystävän luona, Helsingin keskustassa ja Pasilassa Ylen studiolla. Paluumatkalla kotiinsa Jyväskylään hän kuuntelee kirjailijahaastattelunsa, joka on myös litteroitu kirjaan. Sietämätön vierauden tunne ja epäily kalvavat päähenkilöä mitä ikinä hän tekeekään. "Jokin tumma kiertele minussa. Jokin varjo", hän toteaa. Kirjailijahaastattelussa päähenkilö pelkää alituisen paljastumista; joko yksinomaan sitä, ettei hänellä ole mitään sanottavaa mutta myös sitä, että sanoo vahingossa jotakin loukkaavaa, naisvihamielistä tai rasistista. Hän häpeää ammattiaan. Osa päähenkilön banaaleista tunnustuksista on helppo lukea autofiktio parodiaa.

Bernhardin *Haaskion* kertojan on ajanut raiteiltaan nuoruudenystävän itsemurha. Sekä kertoja että hänen ystävänsä osallistuivat **Vladimir Horowitzin** mestarikurssille yhdessä pianisti **Glenn Gouldin** kanssa. Ymmärrettyään etteivät koskaan voi tulla Gouldin kaltaisiksi virtuooseiksi, he molemmat päättävät lopettaa pianonsoiton iäksi. Pianonsoiton sijaan kertoja sekä tämän menehtynyt ystävä Wertheimer keskittyvät kirjoittamiseen, mutta päätyvät tuhoamaan kaiken kirjoittamansa. Houellebecqin *Serotoninin* päähenkilö puolestaan haikailee paitsi lopullisesti menetettyjen rakkauksiensa, mutta myös mieskuntonsa perään. "Ihmistä ei tapa tulevaisuus vaan menneisyys", hän toteaa. Niin Bernhardin kuin Houellebecqinkin aiheena on jalostettu kärsimys ja tyylikeinona itsestään nauttiva ja itseään kalvava, yhä uudelleen alkuun palava monologi.

Salmenniemen *Varjotajunnan* mahdolliseksi taustatekstiksi mainitun **Osamu Dazain** teoksen *Ei enää ihminen* kertoja on puolestaan piilotellut itseään niin kauan, että on menettänyt sen lopullisesti. Jo kouluaikoina hän on ottanut auliisti klovnin roolin. Klovnerialla on kuitenkin

ollut tarkoitus. Sillä kertoja toivoo peittävänsä oman neuvottomuutensa ja suunnattoman kärsimyksensä. Jo pienestä lapsesta saakka hän on tuntenut itsensä ulkopuoliseksi ihmisten joukossa; kyvyttömäksi ymmärtämään miksi muut toimivat niin kuin toimivat. Kertoja ei pelkää mitään muuta niin paljon kuin paljastumista ja naamioiden riisumista. Silti koko kertomus on kirjoitettu eräänlaisen tunnustuksen muotoon.

Tunnustaminen on tärkeässä osassa paitsi Dazain romaanissa myös **Albert Camus'** *Putoamisessa*. Romaanin päähenkilö asianajaja Jean-Baptiste Clamence kertoo päättäneensä ryhtyä "katumuksentekijä-tuomariksi" ymmärrettyään, kuinka "tuomio, jonka langetat toisille, sinkoaa lopulta päin omaa naamaasi ja runtelee sen rumaksi". Yhä uusissa monologeissa päähenkilö tunnustaa rikkeitään, syntejään ja valheitaan tuntemattomalle kuulijalle sekä paljastaa roolinsa hyväntekijä-asianajajana, porvarina, rakastajana ja niin edelleen yksinomaan naamioiksi. Hän paljastaa yhä uudelleen aiemman asenteensa tekopyhäksi eli tuomitsee itse itsensä. Hän siis katu. Hänen katumuksensa ei tosin ole koskaan vilpittöä. Mikään ei nimittäin estä katumusta tulemasta kyseenalaiseksi, jolloin se on tuomittava. On siis kaduttava katumusta ja tuomittava tuomitseminen. *Putoaminen* koostuu tästä epäilyn eleestä ja sen toistamisesta yhä uudelleen.

Modernia kirjallisuutta voikin kutsua myös "oikeudenkäynnin kirjallisuudeksi", kuten **René Girard** Camus'ta käsittelevässä esseessään tekee. Sen kertoja kun piinaa "loputon itsensä oikeuttamisen tarve". Tunnustaminen ja päättymättömät syyllisyyttä koskevat monologit ovat niin Bernhardin, Dazain, Houellebecqin kuin Camus'nkin romaaneiden ytimessä.

Salmenniemi on huomannut, että moderni oikeudenkäynnin kirjallisuus muistuttaa osaa nykyisestä autofiktiosta. Myös *Varjotajunnan* kertoja tunnustaa. Hän rinnastaa kulttuuritoimittajien haastattelut kuulusteluiksi, joissa on oltava paljastamatta itseään hinnalla millä hyvänsä. Hän tunnustaa neuvottomuutensa kulttuuritoimittajien typeryyden edessä. Hän tunnustaa olevansa keskiluokkainen kirjailija vasemmistoälykön valepuvussa: "Olen elitisti. Olen realiteettien toisella puolella. Olen samppanjasosialisti. Olen yhden asian liike." Hän tunnustaa, vaikei hänellä ole mitään tunnustettavaa. Hän tunnustaa jopa haaveilleensa nuorena itsemurhasta. Mutta kukapa ei olisi haaveillut?

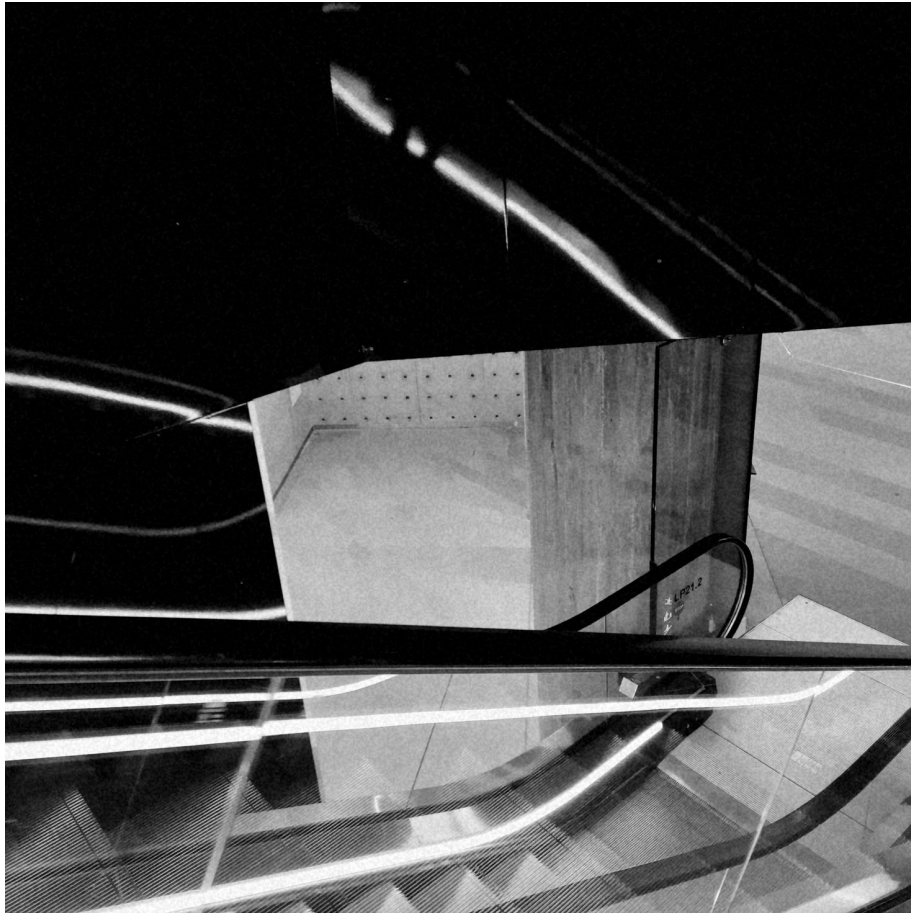
Varjotajunta osoittaa, että autofiktiota voi pitää modernin korkeakirjallisuuden demokratisoitumisen ilmaisuna. Siinä oikeudenkäynnin kirjallisuuden teemat, kuten Camus'n *Putoamisen* loputon tunnustuspuhe, Dazain kuvaama eksistentiaalinen kauhu ja

vieraantumisen sekä Bernhardin ja Houellebecqin itseään kalvava monologi lavastetaan banaalin arkipäiväisyyden näyttämölle. On tietysti sangen ironista, että suuri osa *Varjotajunnasta* sijoittuu Pasilan kauppakeskus Triplaan. Siinä missä Camus'n *Sivullisen* Mersault suhtautuu yhdentekevyydellä äitinsä kuolemaan, kirjailija Harry Salmenniemi syö kauppakeskuksessa mautonta kimchiä.

Toisaalta nykyistä autofiktiota voi pitää myös niin kutsutun "emotionaalisen kapitalismin" ilmaisuna. Sosiologi **Eva Illouzin** mukaan 1900-luvun loppua ja 2000-luvun alkua määrittää kulttuuri, jossa tunteisiin vetoava ja ekonomisen diskurssi limittyvät. Illouz jäljittää emotionaalisen kapitalismin syntyhetket psykologian ja psykoterapian leviämiseen liikkeenjohdon oppaisiin ja oppikirjoihin 1900-luvun alkupuolella, 1960-luvun seksuaaliseen vallankumoukseen ja uudenlaisen kulutuskulttuurin syntymiseen 1900-luvun loppupuolella.

Esimerkiksi psykoanalyysin ja sen jälkeen muiden terapeuttien suuntausten myötä syntyy Illouzin mukaan kertomustyyppejä, joka määrittää myös itseyden rakentumista. Siinä yksilö lavastaa näyttämölle tarinan erilaisista kokemuksesta kärsimyksistä ja vastoinkäymisistään, sekä määrittää itsensä niiden avulla. Keskeistä emotionaaliseen kapitalismille on aiemmin yksityisinä ja intiimeinä pidettyjen emootioiden sekä tunteiden muuttuminen julkisten kertomusten kohteeksi ja siten kulutuksen moottoriksi. Illouzin 2000-luvun alussa kirjoitetun analyysin mukaan emotionaalisen kapitalismin esimerkitapauksia ovat **Oprah Winfreyn** keskusteluohjelma ja erilaiset *self help* -oppaat. Nykyisin emotionaalinen kapitalismi määrittää kuitenkin erityisesti sosiaalista mediaa, joka näyttää rakentuvan pitkälti yksityisen itseyden julkisen esillepanon ja lavastamisen varaan.

Kuten moni autofiktiivinen romaani, myös *Varjotajunta* on täynnä terapeutista ja banaalia tunnustuspuhetta¹. Se että menestynyt kirjailija syö mautonta kimchiä Tripla-kauppakeskuksessa on tavattoman banaalia. Se että makaa parvekkeella perunalastuja syöden ainoana haaveenaan saada poikaystävä, on tavattoman banaalia. Mersault on niin ikään tavattoman banaali hahmo. Banaalia on lopulta myös, että *Varjotajunnan* päähenkilön kirjailija Harry Salmenniemen elämä vaikuttaa romaanin perusteella sangen mukavalta: Töitä kahdeksasta kahteen. Sen jälkeen lounas ystävien kanssa. Iltapäivällä leikkiä pojan kanssa. Muutamia kertoja vuodessa matka pääkaupunkiseudulle haastatteluun. Päähenkilön sietämättömällä tuskalla ja vieraantuneisuudella ei ole syytä sen paremmin kuin hänen tunnustuksillaan sisältöä.

Sigmund Freud määrittää melankolian tutkielmassaan "Murhe ja melankolia" tietoisuudesta vetäytyneeksi kohteen menetykseksi. Melankolikko kärsii siis jonkin sellaisen menetyksestä, mitä hän ei voi suoraan tavoittaa tai sanallistaa. Hän kärsii, katu ja tunnustaa syyllisyyttään yhä uudelleen, muttei lopulta tiedä syytä kärsimykselleen. Freudin mukaan melankolikko ei kuitenkaan käyttäydy niin kuin katumuksen ja itsesyytösten piinaama yksilö tavanomaisesti käyttäytyy. Melankolikko ei nimittäin "tunne toisten edessä häpeää". Sen sijaan melankoliassa "korostuu melkein vastakkainen piirre, tungetteleva avomielisuus joka saa tyydytystä omista paljastuksistaan". Suunnaton katumus ja häpeä sekä samanaikainen häpeilemättömän tunnustamisen pakko ovat siis melankolian ydintä. Esimerkiksi Bernhardin ja Houellebecqin romaanien kertojat ovat siten tyyppillisiä melankolikoita.

Freudin mukaan melankolikon itsesyytökset ja päättymättömät monologit kuitenkin paljastavat, että melankolisella murheella on oma erityinen rakenteensa. Tavanomaisesta suremisesta poiketen melankoliassa menetyksen trauman kohtaamisen sijaan menetetty tietyllä tapaa sisäistetään. Samalla yksilö tulee kuitenkin sisäistyneeksi menetettyyn kohdistamansa vihan, joka nyt suuntautuu häneen itseensä. Paradoksaalisen pyrkimyksen tavoitteena on suojautua menetyksen suremiselta, mutta seurauksena on synkkä narsismi. Syväksi masennukseksi ymmärrettyyn melankoliaan 1800-luvulta alkaen liitetty erillisyyden ja vieraantuneisuuden tunne on siis ainoastaan melankolisen narsismin kääntöpuoli.

Kirjallista miesmasennusta voi kutsua myös "melankoliaksi". Loputon puhe itsestä, päättymättömät monologit, tunnustamisen pakko ja musta narsismi ovat niin melankolian kuin kirjallisen miesmasennuksenkin tunnusmerkkejä. Tuntemisen rakenteena melankolia on kuitenkin aina sekä luonut että vahvistanut luokkapoliittista järjestystä. Moderni melankolia on ollut erityisesti aristokraattisten älyköiden vaiva. Melankolinen älykkö kärsii maailman tyhjyydestä ja yrittää antaa ilmaisun kärsimykselleen. Lopulta hän kärsii itsestään, koska kykenee vain murehtimaan eikä enää toimimaan. Tai ehkä hänen maailmansa on tyhjä, koska hän kärsii itsestään...

Esimerkiksi sveitsiläisranskalainen aatelismies, kirjailija ja poliitikko **Benjamin Constant** joutui yhä uudelleen sietämättömän melankolian ja ikävyyden valtaan. Constantin aikalainen **Isabelle de Charrière** antoi hänelle ohjeen: "Todellakin, on otettava hieman etäisyyttä itsestään, jottei olisi aivan liian onneton, kuten on lähdeittävä ulkoilmoille kodistaan, kun on poissa vireestä, kun palvelijat riitelevät ja takka savuttaa." De Charrière ei kuitenkaan ymmärtänyt, että melankolikko kaipaa ennen muuta vapautta itsestään, ei raitista ulkoilmaa.

Benjamin Constant oli taloudellisesti riippumaton. Hänen ei tarvinnut tehdä ruumiillista työtä tai ylipäätään minkäänlaista työtä elääkseen. Hänellä oli siis aikaa... loputtomasti aikaa, jonka hän käytti antaakseen elämänsä tyhjyydelleen ilmaisun lukemattomissa kirjeissä ja päiväkirjamerkinnoissa. Kirjallisuudentutkija **Peter Bürgerin** mukaan kirjoittaminen olikin hänelle pyrkimys toteuttaa de Charrièren neuvoa. Kirjoittaminen soi helpotusta ja etäisyyttä välittömästä tunteesta.

Myös Salmenniemen romaanin kertoja näkee kirjoittamisen tavaksi "siirtää maailma kauemmas, [tavaksi] ... selvittää elossa". Vaikuttaa siltä, että niin kirjailija Harry Salmenniemelle kuin Benjamin Constantillekin kirjoittaminen ei kuitenkaan suo pysyvää vapautta itsestä. Melankoliaan vaipuminen on aristokraattisten älykkökirjailijoiden alituinen vaara. Melankolikon taipumus itsetarkkailuun ei nimittäin koskaan lakkaa. Se yllättää niin Benjamin Constantin kuin kirjailija Harry Salmenniemen aina kun nämä ovat toimettomia. Kuten Benjamin Constantilla myös kirjailija Harry Salmenniemellä on nimittäin ollut elämässään "aivan liikaa aikaa".

Modernia esteettistä kokemusta tutkineen Peter Bürgerin mukaan itsereflektion loputon liike on itsessään melankolinen: melankolia on eräänlaista ääretöntä reflektiivisyyttä. Jo Salmenniemen teoksen nimi viittaa itsereflektioon. Tietoiseen minään kohdistuva tietoisuus on ensin mainitun varjo. "Päässäni jokin vääristää itseään: liikkeet monistuvat, peilautuvat, häilähtelevät toisiaan vasten", kertoja toteaa. Toisin sanoen *Varjotajunnan* päähenkilö kokee kaikkia elämäntapahtumia säestävän itsereflektion vieraantuneisuutena. Hän kärsii egoismistaan, jota ei kykene voittamaan. Juuri siksi päähenkilö ei kaipaa mitään muuta niin paljon kuin "olla olemassa niin, että olemassaolo ei kosketa minua; olla elossa ilman, että huomaa sitä".

Jo 1600-luvun barokkiruhtinaat saattoivat vaipua suunnattoman melankolian valtaan. Kyvyttömyys tehdä ainoatakaan päätöstä on suvereeniuden varjo. Alkukirouksen hiestä vapautettu yksilö on alituisen vaarassa tukehtua suunnattomaan ikävyyteensä. Nykyisin melankolia on kuitenkin korkeaporvariston ja barokkiruhtinaiden vaivan sijaan jokaista uhkaava vaara sikäli kuin hänen on kyettävä toimimaan itsestään käsin ja muokkaamaan sekä muovaamaan itseään omien resurssiensa pohjalta. Nykymasennuksen voikin nähdä eräänlaisena aristokraattisen melankolian demokratisoitumisen seurauksena. Kuten suvereenien barokkiruhtinaiden kohdalla yksilön päätökset eivät lopulta perustu mihinkään, vaikka ne perustavat hänen elämänsä järjestyksen. Järjestyksen perustava päätös on siis itsessään perusteeton. Jätettynä omien neuvojensa varaan ja tultuaan irrotetuksi kaikista substantiaalisista yhteyksistä yksilö kohtaa vain oman tyhjyytensä. Vastaavasti melankolikon narsistisen monologin voi nähdä epäonnistuneeksi yritykseksi vakuuttaa itsestä; pyrkimykseksi antaa oikeutus toimia ilman muita vakuuksia kuin oma itse.²

Walter Benjamin kritisoi 1930-luvun alussa julkaistussa esseessään "vasemmiston melankoliaa". Hänen pilkan kohteenaan ovat ajan vasemmistoradikaalit kirjailijat ja kirjallisuuspiirien puuhamiehet **Erich Kästner**, **Walter Mehring** ja **Kurt Tucholsky**. Benjamin liittää melankolian mainittujen kynäilijöiden luokka-asemaan. Nykypäivän termein mainittuja henkilöitä voisi kenties kutsua "prekaareiksi". He kun ovat "vaatimattomista oloista lähtöisin olevia pyrkyreitä" ja "lapsettomia kynäilijöitä", jotka kykenevät korkeintaan elättämään itsensä sekä itsensäkin vain hädin tuskin. Benjaminin mukaan tällaiset vasemmistoälyköt ja -kynäilijät eivät perusta poliittisia puolueita tai vallankumouksellisia soluja, vaan pikemminkin skenen tai muoti-ilmiön. Heidän koko olemassaolonsa on keskittynyt aseman saavuttamiseen kulttuurikentällä ja sen vakiinnuttamiseen. Vastaavasti heidän suurin pelkonsa on menettää saavuttamansa asema.

Nykytodellisuudessa mainittuja vasemmistoradikaaleja vastaavat kenties erilaiset podcast-isännät, esseistit ja apurahoista riippuvaiset kirjailijat sekä tutkijat. Nykypäivän vasemmiston melankoliaa voi siis pitää erityisesti niin kutsutun "luovan luokan" sairautena. Kuten Salmenniemen *Varjotajunnan* päähenkilön, myös heidän kohtalonaan on loputon itsensä oikeuttamisen kaipuu, introspektio ja huono omatunto. Loputon puhe itsestä ja itseä kalvava epäily sen varjopuolena ovat siis myös luokka-aseman ilmausta. "Olen huonompaa ainesta. Olen kulttuurieliittiä enkä silti miltei tule toimeen. En osaa vielääkään elättää itseäni rehellisesti. Olen koko elämäni riippuvainen siitä hyväntahtoisuudesta, jota

taiteilijoille yhä osoitetaan”, kuten kirjailija Harry Salmenniemi vaikeroi kuulostaen sangen paljon taannoin samasta aiheesta kirjoittaneelta **Antti Nyléniltä**.

Varjotajuntaa voisi kenties lukea autofiktioin parodiaksi naamioituna kirjailija-ammatin prekaariuden kuvauksena. Juuri *Varjotajunnan* kerronnallisen ironisuuden ja reflektiivisyyden vuoksi nämä teemat kuitenkin muuttuvat pyrkimyksiksi oikeuttaa etuoikeutetun ja menestyneen kirjailijapäähenkilön onnettomuus³. Kuten Benjaminin analysoima Erich Kästnerin runous, myös Salmenniemen proosa suojelee ilmiasustaan huolimatta ennen muuta keskiluokan intressejä. Vihassa jota se julistaa pikkuporvarillista kulttuurikeskustelua kohtaan, on lopulta itsessään kovin pikkuporvarillinen sivumaku. Kirjailijapäähenkilön haaveet vakaasta toimeentulosta, hyvien viinien arvostaminen ja toive laatuajan viettämisestä perheen kanssa ovat sangen keskiluokkaisia piirteitä. Vasemmiston melankolian voi siis ymmärtää salaa porvariudesta unelmoivan prekariaatin tavaksi apinoida proletariaattia; yritykseksi tehdä itsensä oikeuttamiseen uupumisen aiheuttamasta tyhjyyden tunteesta osattomuutta.

Thomas Mannin *Tohtori Faustuksen* päähenkilö Adrian Leverkühn väittää, että moderni taideteos kykenee ainoastaan parodioimaan aikaisempien aikakausien taidetta. *Varjotajunta* noudattaa Leverkühnin maksimiä. Romaanissa melankoliaa luonnehtiva itseään jäytävä ikävä saa kirjallisen muodon autofiktiota parodioivassa autofiktiossa. Banaalin melankolian parodia ei kuitenkaan ole vähemmän melankolista kuin banaali melankolia ilman parodiaa vaan enemmän. Itsereflektiivinen ja äärimmäisen itsestään tietoinen kirjallisuus on siis eräänlaista melankolian potentiaatiota. Kuten *Varjotajunnan* kertoja toteaa: “Kritiikin kritiikkiä. Kritiikin kritiikin kritiikkiä. Sen kritiikkiä.”

Kuten Camus'n *Putoaminen* tai Dazain *Ei enää ihminen*, myös *Varjotajunta* on todellista taidetta. Tyylin piirteet heijastuvat juoneen ja päinvastoin. Se ei ole kuitenkaan ainoastaan juhlistava taideteos tai kirjallinen voimannäyte vaan pikemminkin kulttuurin syvimpien ongelmien ilmaus. Salmenniemen teoksessa ainoa utooppinen horisontti on itsestä vapautuminen meditaatiossa tai unessa; itsensä unohtaminen pojan kanssa leikkiessä. *Varjotajunnan* edustamaa kriittistä asennetta ei siis vastaa minkäänlainen poliittinen toiminta. Se kykenee ainoastaan nauttimaan itsestään loputtoman negativismin sielunmessussa. Tämä nauttimisen muoto ei eroa kovinkaan paljon Bernhardin tai Houellebecqin miesmasennuksesta.

Todellisuus on sietämättömän tuskan ja kauhun lähde. Sen parodia ei tee siitä vähemmän sietämätöntä vaan enemmän.

Sade on sietämätöntä.

Valo on sietämätöntä.

Lapsen nauru metrossa on sietämätöntä.

Asiointi Lippulaiva-kauppakeskuksessa on sietämätöntä.

... proosa on sietämätöntä.

...-lippis on sietämätöntä.

... hallituksen vallankäyttö vuosina ... oli sietämätöntä.

Ranskalaisen spinozalaisuuden maksiimi muotoiltuna uudelleen: Kaikki se on hyvää, mikä lisää ... kykyä toimia. Kaikki se on huonoa, mikä vähentää ... kykyä toimia.

Kyvyttömyyteni pelata peliä on häviöni syy.

Esseistit ovat vain epäonnistuneita romaanikirjailijoita.

Tyylin salaisuus: vanhetessaan ihmisestä tulee yhä enemmän oman itsensä parodia.

Luen kirjan, vaikka tiedän ensimmäisestä lauseesta alkaen, mitä siinä sanotaan.

¹ Olen käsitellyt **Sisko Savonlahden**, **Tuomas Kokon** ja **Ossi Nymanin** autofiktiivisiä romaaneja sekä masennusta aiemmassa kirjoituksessani (Vuori 2020).

² Melankolian demokratisoitumista voi pitää myös eräänlaisen "terapeuttisen kulttuurin" ilmauksena, mikä on toinen Illouzin emotionaalista kapitalismia kuvaamaan käyttämä termi. Esimerkiksi sosiologi **Alain Ehrenberg** on kuvannut nykymasennusta "itseksi tulemiseen uupumiseksi". Epäily, jatkailu, itsetarkkailu ja toimintakyvyttömyys ovat siis loputtoman itsepuheen ja itsen esillepanon kääntöpuolia. Olen käsitellyt masennusta tästä näkökulmasta tarkemmin aiemmassa tekstissäni (Vuori 2018/2019).

³ Mieleeni muistuu Salmenniemen esiintyminen Jyväskylän Vakiopaine-baarissa hänen *Runojä*-kokoelmansa ilmestymisen aikoihin. Kokoelmassa on runo, jossa on käytetty jonkinlaisena rajoitteena y-kirjainta. Lauseella *Syksy ylittää ihmisyyden sydämeen* alkava runo on varsin romanttinen. Siinä puhutaan muun muassa lemmityistä, syksystä ja myrskyistä. Tapahtumassa Salmenniemi perusteli tekstiään niin, että voidakseen kirjoittaa näinkin banaaleista aiheista, oli hänen käytettävä pakotteen suomaan ironista etäisyyttä. Nähdäkseni samaa periaatetta voidaan soveltaa myös *Varjotajuntaan*. Käsiteltävät aiheet voidaan ottaa vakavasti, kun ne on kätkeyty ironisen etäisyyden taa.

Kirjallisuus:

Benjamin, Walter, *Left-Wing Melancholy (Linke Melancholie, 1931)*. Käänt. Ben Bewster. *Screen*, Vol. 15, No. 2, 1974, 28–32.

Bernhard, Thomas, *Haaskio (Der Untergeher, 1983)*. Suom. Tarja Roinila. Teos, Helsinki 2009.

Bürger, Peter, *Der Ursprung der ästhetischen Moderne aus dem ennui*. Teoksessa *Entzauberte Zeit. Der melancholische Geist der Moderne*. Toim. Ludger Heidbrink. Carl Hanser, München 1997. 101–119.

- Camus, Albert, *Sivullinen* (L'Étranger, 1942). Suom. Kalle Salo. Otava, Helsinki 2010.
- Camus, Albert, *Putoaminen* (La chute, 1956). Suom. Majjaliisa Auterinen. Otava, Helsinki 2011.
- Cioran, Emil Michel, *Hajoamisen käsikirja* (Précis de décomposition, 1949). Suom. Simo Määttä. Niin & näin, Tampere 2009.
- Eichner, Hans, Aspects of Parody in the Works of Thomas Mann. *The Modern Language Review*. Vol. 47, No. 1, 30–48.
- Freud, Sigmund, Murhe ja melankolia (Trauer und Melancholie, 1917). Teoksessa *Murhe ja melankolia sekä muita kirjoituksia*. Suom. Markus Lång. Vastapaino, Tampere 2005, 158–174.
- Girard, René, Kohti *Sivullisen* uusintakäsittelyä (Pour un nouveau procès de l'Étranger, 1983). Suom. Olli Sinivaara. *Nuori Voima* 2–3/2006, 12–26.
- Houellebecq, Michel, *Serotoniini* (Sérotonine, 2019). Suom. Lotta Toivanen. WSOY, Helsinki, 2020.
- Illouz, Eva, *Gefühle in Zeiten des Kapitalismus. Frankfurter Adorno-Vorlesungen 2004* (Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism, 2007). Käänt. Martin Hartmann. Suhrkamp, Frankfurt am Main 2007.
- Johannisson, Karin, *Melankolian huoneet: alakulo, ahdistus ja apatia sisällämmme* (Melankoliska rum, 2009). Suom. Ulla Lempinen. Atena, Jyväskylä 2012.
- Kierkegaard, Soren, *Kuolemansairaus* (Sygdommen til døden, 1849). Suom. Janne Kylliäinen ja Tapani Laine. Basam Books, Helsinki 2016.
- Lepennies, Wolf, *Melancholie und Gesellschaft*. Suhrkamp, Frankfurt am Main 2006.
- Makropoulos, Michael, *Modernität als ontologischer Ausnahmezustand? Walter Benjamins Theorie der Moderne*. Wilhelm Fink, München 1989.
- Micali, Stefano, The Capitalistic Cult of Performance. *Philosophy Today*, Vol. 54, No. 4, 2010, 379–391.
- Nylén, Antti, *Häviö*. Kosmos, Helsinki 2018.
- Ogden, Thomas H., A New Reading of the Origins of Object-Relations Theory. *International Journal of Psycho-Analysis*, Vol. 83, No. 4, 2002, 767–782.
- Salmenniemi, Harry, *Runojä*. Otava, Helsinki 2011.
- Salmenniemi, Harry, *Varjotajunta*. Siltala, Helsinki 2023.
- Trahan, Elizabeth, Clarence vs. Dostoevsky: An Approach to *La Chute*. *Comparative Literature* Vol. 18, No. 4. 337–350.
- Törnberg, Petter & Justus Uitermark, Tweeting ourselves to death: the cultural logic of digital capitalism. *Media, Culture & Society* Vol. 44, No. 3, 574–590.
- Vuori, Jaakko, Masennus-essae. 2018/2019.
<https://sentimentaalinen.wordpress.com/2019/03/05/masennus-essae/>
- Vuori, Jaakko, Häviössä on häivähdyks ikuisuutta. *Särö*, 40–41, 2020.
<https://sarolehti.net/lehti/haviossa-on-haivahdys-ikuisuutta/>

KATEGORIAT [artikkelit](#)

Jaakko Vuori

[TEKIJÄN ARTIKKELIT »](#)

[← LABYRINTIN TILANNEVEDOS](#)

[HENGELLISYYS JA OMA LASSE →](#)
NORDLUNDIN OMAVARAISESSA ELÄMÄSSÄ,
ELI LANTUN HENKI

